СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LII. Ч. 93. Ню Йорк і Джерзі Сити, субота, 13. травня 1944. No. 93. New York and Jersey City, Saturday, May 13, 1944. Vol. LII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016

THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

Облекшують правила побору понад 26-літних

Директор Поборової Служби майор генерал Луїс В. Герші повідомив місцеві поборові ради про облекшення правил побору старших рекрутів. Іменно рекрути, що мають 26—29 літ життя, які вже мали йти до війська, можуть відложити службу на якого пів року, коли вони заняті в продукції „критичних" воєнних матеріялів. Хто має 30 літ життя і теж працює при такій продукції, той може дістати дозвіл відложити службу на неозначений час. Про відложення служби рішають місцеві поборові ради.

НЕЧУВАНИЙ ЗРІСТ ВОЄННОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІД УПРАВОЮ КАЙЗЕРА.

Звісний будівничий кораблів Генрі Кайзер переняв перед 7 місяцями становище предсідника в підприємстві будови літаків Брустер Еронотикал Корпорейшен. Упродовж 7 місяців продукція літаків зросла на 344 відсотки отже кругло три з половиною разів. Що дивніше: В тому часі зменшилися кошти заплати робітникам при відповіднім зменшенню числа робітників на 33 відсотки, а число годин праці, потрібних на виріб одного літака змаліло з 27,000 на 9,900. Таксамо змаліло число випадків опускання днів праці з 13 на 5 відсотків.

ЯК ДІСТАТИ МОЛОДЬ?

В пресі, що не виходить англійською мовою, можна читати раз-у-раз різні заради тому, як вратувати на довший час ту пресу та різні організації, звязані тісно з різними національними групами. Очевидно, що іде тут про те, як дістати більше молоді, що булаб зацікавлена тими справами. Отже назагал приходять до переконання, що треба повзяти особливі міри, і то зараз, щоб ту молодь дістати. Одним з способів булоб влаштовування спеціяльних курсів для тої молоді, яка мала би заняти провідні становища, щоб добре пізнала цінності зтбудованого старим поколінням, бо таким чином буде їй лекше агітувати серед іншої молоді.

ПОЛЬСЬКІ ЖУРНАЛІСТИ ОБЄДНУЮТЬСЯ.

Дня 27. травня відбудеться в Бофало зїзд польських ґазетярів в Америці. Є тут три синдикати таких ґазетярів. Всі вони надалі остануть, але рівночасно „обєднуються в один союз для добра справи". Тою справою є „Єще Польска не зґінела..." себто оборона Польщі.

ПОЛЯКИ ТА ЖИДИ, УКРАЇНЦІ И БІЛОРУСИ.

Польська преса пише тепер багато про жидів, зокрема про польських жидів. Та замітне те, що не зважаючи на те писання, ідуть, як вона сама признає, з різних боків щораз нові атаки на Польщу за антисемітизм. Отже є такі жиди, що пишуть, що політика теперішнього польського уряду в Лондоні є далі антисемітська, та що ті, що є близькі до того уряду навіть „тішаться, що Гітлер вирізує жидів".

Польські газети подають, що все те є ділом комуністичної пропаганди. Тому, кажуть вони, повинен зарадити Конгрес Американської Польонії, що відбудеться з кінцем цього місяця в місті Бофало.

Польський політик і журналіст, З. Новаковскі, що перебуває в Лондоні, називає це все „понурою справою", але долучає до антисемітизму ще акцію „українців і білорусів". Каже, що про польські переслідування тих останніх писалося тоді, коли „православні польські вояки відбували реколекції, які вів православний полевий епископ, що має ранґу ґенерала". А для жидів-вояків в свято Кучок вибудовано ще „спеціяльні шаласи"., — пише Новаковскі. З цього він заключає, що акція з жидами і українцями є поведена на те, щоб розбити польську армію. Каже далі, що „православних" є в Англії мало, а мають трох капелянів і епископа, а в самій Польщі було їх кількасот разів більше, а вистарчав для них — полковник. Каже, що православний епископ Сава боронив польський уряд і вислав письмо до ґазети „Нюз Кронікл", але ґазета того письма не видрукувала, а в тім листі мав епископ твердити, що в війську польськім не кривдили православних при авансах. Українці чи білоруси, які запротестували, це, каже він, двадцять кілька осіб, що не є звязані з Польщею; вони, пише Новаковскі, вступили до польської армії тільки з нужди і навіть не вміють говорити по польськи...

МОЛОТОВ ЗАПОВІДАЄ АЛІЯНТСЬКУ ІНВАЗІЮ

В часі, коли біля 3,500 аліянтських літаків бомбардували 22 атаками залізниці в Франції, Бельгії, Німеччині та Люксембурзі, совєтське радіо, передавало промову Вячеслава Молотова, совєтського комісара заграничних справ, в якій він заявив, що вже надійшов той час, коли зачнеться з сходу і заходу спільний наступ Аліянтів на гітлерівську Німеччину, та що ворог незабаром відчує сили тих спільних ударів.

ВІСТИ З КИЄВА ЧЕРЕЗ МОСКВУ

В московських „Ізвестіях" пише М. Пидтиченко про те, що тепер діється в Києві, та як це місто виглядає в пять місяців по відступі німців. Каже, що Київ відроджується завдяки „невичерпним силам українського народу". Повернула Академія Наук УССР і вже розпочала працю. Цікаве, яку саме. Ось зразки: Успішно працює інститут ботаніки з академиком Гришком. Працюють вже інститути: гідробіольоґії й енерґетики. Праці Богомольця примінюються в київських шпиталях. Академик Палладин винайшов нові ліки як вітамін „К" і „Вікасол".

Віддано до друку російсько-український словар, під редакцією академика Калиновича. Знов під редакцією академика Білецького закінчено перший том історії російської літератури для вищих шкіл.

Відбудовують університет ім. Шевченка, спалений німцями, як теж готуються до святкування 110-літнього ювилею того університету. Вже функціонує 10 вищих шкільних установ з 3,000 студентами.

Зачинає працювати консерваторія. Вернули вже до Києва такі визначні артисти: Литвиненко-Вольґемут, Паторжинський, Гнат Юра. Працює республиканський театр Шевченка під проводом Крушельницького і Маряненка. Майже кожного дня відбуваються концерти московських артистів. А скоро має вернути Академічний театр опери і балету, театр Франка, російської драми ім. Лесі Українки і т. п.

Працює уже Союз совєтських письменників України на чолі з поетом Максимом Рильським. А письменники Павло Тичина, Микола Бажан, Олександер Корнійчук, Юрій Яновський, Петро Панч, Іван Ле, Анатоль Шіян і Андрій Малишко працюють над новими творами, „присвяченими Великій Війні за Батьківщину і геройчній боротьбі українського народу з німецькими наїздниками". Вийшли друком: „Данило Галицький" Миколи Бажана і збірка поезій „Сталінґрадський зошит", „Похорон друга" Павла Тичини, та „Слово про рідну матір" Максима Рильського.

Ще далі пишеться про працю українських архитектів над пляном нової перебудови Києва, а зокрема Крещатика, „гордости нашого міста". Весною має бути відкритий теж „столичний стадіон імені Хрущева".

ГОТОВІ ПРИЗНАТИ ПОЛЬЩІ ЛЬВІВ І ВИЛЬНО.

Такі курсують в Лондоні поголоски, що Совєти готові погодитись з польським урядом премієра Міколайчика і признати Польщі Львів і Вильно, якщо цей уряд згодиться змінити свій склад та назначити командантом польських військ ґенерала, приємливого для Совєтів. Про це має знати дещо більше кс. Орлеманьскі.

ЯК РІВНІ З РІВНИМИ...

Іван Марушка, промовляв в Лондоні через радіо до „братів і сестер" Карпатської України, взиваючи їх, „щоб повстали як один до безпощадного бою против німців і мадярів". Зачав промову такими словами: „Ми, воїни з Підкарпаття, які служимо в чехословацькій армії в Англії"... Заявив, що вони „вступили добровільно в чехословацьку армію, а закінчив тим, що по перемозі „над крівавими бестіями будемо свобідно жити в нашій словацькій державі з чеськими і словацькими братами, як рівні з рівними".

ПАТ ПРО „НІМЕЦЬКУ ВАНДУ".

Як уже була свого часу згадка, на італійському фронті, де з Аліянтами бються разом польські частини, говорить через радіо до тих частин полька „Ванда", що є по німецькому боці. Польська Агенція Телеґрафічна виясняє, хто вона є. Каже, що це є Гелена Войдалівна, „гадина з трьома іменами", що була вже давно на німецькій службі, спровокувала в Польщі до війни заворушення між студентами, допускалась різних саботажів, як вибуху рафінерії нафти в Коросні, а теж спричинила смерть 21. польських летунів, в тій самій місцевости. Як вибухла війна, вона опинилась на Мадярщині, де помагала німцям не допускати втечі польських вояків та офіцирів до Франції.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

У День Матери

На що вводимо в звичай „День Матери"?

Багато різних причин можнаб навести, відповідаючи на це питання. Та найкраще буде, коли в день Матери таки кожний і кожна з нас — самі призадумаємось над відповіддю. Ба таким робом всі ми разом дамо своїм матерям хоч раз у рік щось з свого серця і з свого розуму, себто в того, в що самі ті матері вкладали цілу свою душу. Бо Свято Матери має в першу чергу сентиментальний підклад. І то такий, через який ми самі стаємо ліпшими і благороднішими. А хто не може з себе видобути цього сентименту, то якими іншими благородними почуваннями він може жити?

Та День Матери є не тільки на те, що Матір цвіти збирала. Але й на те, щоб сама застановилась, як вона свій материнський обовязок виповнила, а що важніше, як його тепер сповняє.

Матір є завжди живим прикладом для дитини. Вона є та перша, яку дитина наслідує, яка в діточій уяві є тою, якою і дитина хотіла би бути. Тому це таке важне, якою є мати: чи вона пуста, чи розважна, чи тільки гуляє, чи читає. Тому це таке важне, якою вона роботою займається, чим цікавиться. Звідси і та велика вага, яку привязують культурні народи до свого свідомого жіноцтва, зокрема до жінки-матери.

Українська Мати, ось та, що береже нині українського життя на українських землях, це ніщо інше, а тільки Мати Страдниця, що з геройською посвятою ратує український рід в часі найбільшого лихоліття, яке колинебудь зазнавав український нарід. І тому ми, що походимо з української землі, саме перед нею клонимо нині голову. Це вона видала найславніших борців, а тепер ще сповняє важний обовязок вратувати від смерти з нужди й інших нещасть тих, що при життю остались. Тому думаймо, нині, як тій Матері чимскорше прийти з найбільшою помічю. Бо це буде найкраща пошана не тільки українським матерям в Україні й Америці, але й всім матерям у світі.

Ще одна наука — чужим коштом

Недавно згадували ми про виступ кс. Орлеманьского в Москві з цього боку, як критикували це американці, беручи під увагу його виступ як „американського громадянина", тут родженого, що то промовляв в Москві через радіо до европейських поляків як до своїх „співгромадян". А тепер згадаємо про іншого роду критику, яку помістила друга нюйорська ґазета, а то „Ню Йорк Геральд Трибюн" п. н. „Злий арґумент".

В тій новій критиці іде вже не про одну американську особу польського походження, як це є в випадку кс. Орлеманнського, але про американсько-польські орґанізації, чи польське громадянство в Америці. Іде про них як таких, що відносяться до американського уряду з загальними домаганнями чи протестами в справах Польщі, чи в таких, як от поїздка кс. Орлеманьского до Советів. Конкретно в даному випадку: іде про делеґацію американських поляків до Вашинґтону, до департаменту стейту, саме в тій останній справі.

Очевидно, пише часопис, що ніхто не відмовляє права американським громадянам їздити до Вашинґтону і там домагатись вияснень, чи протестувати проти якихсь урядових заряджень. Значить, що цілком добре могли і американські поляки посилати делеґацію з протестом проти видачі урядом пашпорту кс. Орлеманьскому на виїзд до Советів. Та інакше справа представляється тоді, коли вони твердять, а так було в згаданому випадку, що уряд ось таким поведенням „заламав довіря до себе серед горожан польського походження".

„Геральд Трибюн" поучує, що Злучені Держави не ведуть своєї заграничної політики „в інтересі якоїсь американської ґрупи". І каже, що якщо американський уряд поступає в якійсь заграничній справі помилково, то на тому терпить весь американський загал. Тому, якщо горожанин хоче в такому змислі протестувати, а тільки так повинен, то повинен протестувати так, якби від цілого американського загалу, від імені цілого народу. Це не противиться тому, щоб задержувати сентимент до краю і народу свого походження. Часопис теж не осуджує самого протесту американських поляків: не каже, чи він добрий, чи злий. Хоч виходить, що не бачить у ньому нічого злого. Тільки підкресляє, що коли таке робимо, то треба в таких випадках памятати, щоб керуватись американськими інтересами. Хоч і тут признає, що нераз не так то легко можна визнатись в тому, як треба ці інтереси розуміти. Та у всякому випадку, каже часопис, треба памятати на те, щоб, наприклад, „французька квестія" чи яка інша, не ставали самі собою квестією в американській політиці, та щоб через такі квестії не формувався „французький", „польський", чи який інший бльок.

Те останнє звернене в першу чергу проти цього, щоб такі бльоки не були використовувані при чисто американських внутрішніх справах, зокрема при виборах.

„ЛЕНД ЕНД ЛІЗ" ПОЛЬЩА І РОСІЯ.

Американські ґазети передали заяву польського ксьондза Б. А. Бояновского, котрий вважається провідником польсько-американських священичих католицьких кол. В цій заяві він каже, що в Теґерані додонано „міжнародного торгу" в справі Польщі між през. Рузвелтом, Чорчилем і Сталіном. „Польщу віддано в аренду („Ленд енд Ліз") Росії", каже кс. Бояновскі, а „за ціну Польщі має бути, очевидно, запевнений похід червоної армії на захід, як вона дійде до Лінії Курзона". Він каже, що віддача Росії „східних кресів" Польщі є для Польщі таким ослабленням, що вона без них не вдержиться і буде мусіти піддатись Росії або Німеччині. А тим самим, каже кс. Бояновскі, ось та війна буде прогрою, бо її вигра не осягне властивих цілей.